

ГЕОГРАФСКА КОНЦЕНТРАЦИЯ И ГЕОГРАФСКА УСТОЙЧИВОСТ НА ИЗНОСА НА ПЧЕЛЕН МЕД ОТ БЪЛГАРИЯ

Петя Брънзова

Институт за икономически изследвания
при Българската академия на науките

Недялко Несторов

Институт за икономически изследвания
при Българската академия на науките

Как да се цитира тази статия / How to cite this article:

Branzova, P., Nestorov, N. (2023). Geografska kontsentratsiya i geografska ustoychivost na iznosa na pchelen med ot Bulgariya. (Geographic concentration and geographic sustainability of honey exports from Bulgaria). *Economic Thought Journal*, 68(1), 59-72 (in Bulgarian). <https://doi.org/10.56497/etj2368103>

To link to this article / Връзка към статията:

<https://etj.iki.bas.bg/microeconomics/2023/04/05/geografska-koncentraciya-i-geografska-ustoyivost-na-iznosa-na-pelen-med-ot-bulgariya>

Published online / Публикувана онлайн: 05 April 2023

Submit your article to this journal / Изпратете статия за публикуване

<https://etj.iki.bas.bg>

Article views / Статията е видяна:

View related articles / Други подобни статии:

View Crossmark data / Вж. информация от Crossmark:

Citing articles / Цитиращи статии:

View citing articles / Вж. цитиращи статии:

ГЕОГРАФСКА КОНЦЕНТРАЦИЯ И ГЕОГРАФСКА УСТОЙЧИВОСТ НА ИЗНОСА НА ПЧЕЛЕН МЕД ОТ БЪЛГАРИЯ

Петя Брънзова

Институт за икономически изследвания
при Българската академия на науките

Недялко Несторов

Институт за икономически изследвания
при Българската академия на науките

Резюме: Представени са резултати от проучване на състоянието и динамиката на българския износ на пчелен мед през периода от 2007 до 2022 г. Чрез специфични показатели са определени географската концентрация и устойчивост на износа. На тази методическа основа са направени обобщения за актуалната външно-търговска ситуация. Получените стойности на изследваните коефициенти при износа на пчелен мед дават основание да се твърди, че през разглеждания период се регистрира силно концентрирана географска структура ведно със значителна устойчивост. Малкият брой държави – основни търговски партньори на България, говори за уязвимост и чувствителност на процесите, свързани с износа, и бързо пренасяне в страната ни на потенциали промени в икономическата конюнктура на външнотърговските партньори.

Ключови думи: устойчивост; износ; производство; пчелен мед

JEL codes: F14; F50; Q10; Q17

DOI: <https://doi.org/10.56497/etj2368103>

Received 27 February 2023

Revised 9 March 2023

Accepted 18 March 2023

Въведение

Екосистемите предоставят множество ползи за човечеството, вкл. храна и суровини, чиста вода, защита от природни бедствия, като представляват и културна, и естетическа ценност (Керемидчиев и др., 2017). България има потенциални възможности и традиции в земеделието (Dimitrova, 2022). Пчелните колонии са от съществено значение за селското стопанство и за околната среда (Harizanova-Bartos, Stoyanova, 2019). Те осигуряват размножаването на растенията чрез опрашване, а пчеларството допринася за развитието на селските райони.

Пчеларството се практикува във всички страни от Европейския съюз (ЕС) и се характеризира с разнообразни производствени условия, добиви и пчеларски практики (Русчева, 2019). През 2020 г. в света има около 94 млн. кошера с пчели спрямо 80 млн. кошера през 2010 г., а през 2021 г. световният пазар на мед е оценен на малко над 2,7 млрд. дол. Глобалният обем на производство на мед достига своя връх през 2017 г. с около 1,88 млн. метрични тона (МТ), но оттогава намалява до около 1,77 млн. МТ.

По данни на Европейската комисия през 2021 г. страните членки са внесли 173,4 хил. т пчелен мед за 405,9 млн. евро от държави извън ЕС и са изнесли за тях 25,5 хил. т за 146,6 млн. евро, т.е. в сравнение с 2016 г. вносът от тази група страни се е увеличил със 7%, докато износът е намалял с 10% (вж. European Commission, 2022).

Германия е най-големият вносител на пчелен мед сред държавите от ЕС. През 2021 г. тя внася 51,9 хил. т пчелен мед от страни извън Съюза, или 30% от общия обем на този внос, оставяйки далеч зад себе си Полша (32,2 хил. т, 19%), Белгия (25,6 хил. т, 15%), Испания (14,5 хил. т, 8%) и Португалия (7,1 хил. т, 4%).

Според Евростат ЕС е вторият по големина производител на мед в света след Китай. През 2021 г. 20 млн. кошера са произвели 280 хил. т пчелен мед, а броят на пчеларите е над 615 хил. Държавите от ЕС, произвеждащи най-много мед, се намират предимно в Южна Европа, където климатичните условия са по-благоприятни за пчеларството.

Лидер в Европа по брой на кошерите е Испания – през 2020 г. техният брой там е почти 3 млн., следвана от Румъния с над 2,2 млн. и Полша с повече от 1,7 млн., а България заема деветото място с 863 хил. кошера.

През 2022 г. най-големите страни – износители на пчелен мед, членки на ЕС са Белгия с дял от 17% (31,9 хил. т), Германия с 16% (30,4 хил. т) и Испания с 15% (28,4 хил. т). През последните години България изнася около 12 хил. т пчелен мед, което я нарежда на 15-то място в света с дял от 1,9% от световната търговия и на 6-то място сред държавите – членки на ЕС, с дял от 7%.

Във връзка с изложеното дотук на базата на посочените данни изследването ни разглежда състоянието и динамиката на износа на пчелен мед от България. Важно е да се отбележи, че у нас съществуват дългогодишни традиции и благоприятни природни, климатични и екологични условия за производството на мед. Наред с това, предвид доказаните лечебни свойства на пчелния мед и на пчелните продукти, се наблюдава силен интерес и търсене от страна на потребителите (Грозданова, 2019). Добрите качествени параметри на българския мед го правят до голяма степен експортноориентиран.

Методика на изследването

При изясняване на състоянието и тенденциите на износа на пчелен мед от България са взети под внимание най-актуалните данни за външната търговия, публикувани към 01.02.2023 г. Данните за износа са събрани и проверени от митническите органи на България и Националния статистически институт (НСИ) на базата на „Комбинираната номенклатура“. Пчелният мед е класифициран в раздел с шифър 0409 „Естествен мед“, но в рамките на нашето изследване сме възприели по-популярното наименование на стоките от тази група – „пчелен мед“.

По отношение на информацията за външната търговия основен източник е НСИ. „Статистически данни за износа и вноса на мед по Комбинираната номенклатура се публикуват след 1992 г.“ (Тасев, 2011). Поради значимите външно-търговски събития, настъпили през последните десетилетия, приемаме за начална година на изследването ни 2007, когато България се присъединява към Европейския съюз, а към момента са на разположение предварителни данни за износа през 2022 г. Тези две причини обуславят избора ни да използваме годишните стойностни обеми на сделките с пчелен мед и количеството по първа допълнителна мярка (кг) през периода 2007 – 2022 г.

С оглед на поставената цел за проследяване на състоянието и динамиката на българския износ на мед са приложени следните статистически методи:

На първо място, за да опишем стойностните обеми и тенденциите в развитието им, използваме инструментите на дескриптивната статистика. При отчитане на годишния стойностен обем и разделянето му на годишното количество се получава средна годишна цена за съответната година.

На второ място, обстойно анализираме географската структура на външната търговия чрез изследване на два важни параметъра – концентрация и устойчивост.

В практиката при изчисляване на концентрацията на външната търговия нерядко се прилага индексът на Херфиндал-Хиршман – ННІ (Hirschman, 1964). В свое изследване Гълъбова и Несторов обсъждат неговите недостатъци и предлагат „при изследване на географското разпределение на външната търговия да се използва коефициент на географска концентрация на износа/вноса (Geographical Concentration of the Export/Import rate, GCr)“ (вж. Galabova, Nestorov, 2018). Той се изчислява като коефициент, представляващ относителния дял на сумата на първите три страни в географското разпределение на износа или съответно на вноса спрямо сумата на сделките с всички страни. Математическият му запис се изразява чрез следната формула:

$$GCr = \frac{\sum_1^5 topD}{\sum_1^n D}, \quad (1)$$

където:

GCr е коефициентът на географска концентрация на износа/вноса;

D – външнотърговските сделки с n на брой страни;

top – членовете на ранжиран ред от сделки.

Гълъбова и Несторов предлагат коефициентът на географска концентрация да се изчислява за първите пет и за първите три страни – водещи партньори, като той може да се изчислява за всеки отделен изследван времеви период, например година. Стойностите на коефициента се изменят от 0 до 1. Колкото по-малка е съответната стойност, толкова по-ниска е географската концентрация, с други думи, постигната е диверсификация. Обратното, колкото по-голяма е стойността му, толкова по-висока е географската концентрация, т.е. не е постигната географска диверсификация. Поради изтъкваните от авторите предимства на предложени нов коефициент, приемаме да го приложим за целите на нашето изследване.

Гълъбова и Несторов предлагат следната скала за тълкуване на стойностите на коефициента (табл. 1):

Таблица 1. Тълкуване на стойностите на GCr коефициента

GCr стойност	Тълкуване
0-0,2	Силно диверсифицирана географска структура
0,2-0,4	Диверсифицирана географска структура
0,4-0,6	Балансирана географска структура
0,6-0,8	Концентрирана географска структура
0,8-1	Силно концентрирана географска структура

Източник: Galabova, Nestorov, 2018.

Тълкуването на показателя дава аналитична и познавателна информация за степента на зависимост на една държава от външнотърговските ѝ партньори и от тяхната пазарна конюнктура, политическа, обществена и икономическа среда. Смята се, че по-голямата степен на концентрация е неблагоприятна, защото показва по-силна зависимост и обвързаност с по-малко на брой външнотърговски партньори и с техните условия на търговия, и обратното. Същевременно за всяка държава високите стабилни и прогнозируеми приходи от износ са от особено икономическо значение, а те могат да се постигнат чрез диверсифициране на географската структура. По-голямата степен на диверсификация е по-скоро

благоприятна, защото рефлектира в по-голяма независимост и в липса на силна обвързаност. Нещо повече, тя показва по-малка уязвимост на страната от външни шокове и сътресения, които могат да променят съществено географското разпределение на външната търговия.

Анализът на външнотърговските връзки на дадена държава е важно да отчита и да включва тяхната устойчивост във времето. Устойчивостта в икономиката може да се определи като „способността на една система да поддържа основните си количествени и качествени характеристики с относително малка промяна на даден параметър“ (Войческа, 2013). За измерване на устойчивостта на външнотърговските сделки Гълъбова и Несторов предлагат „коефициент на географска устойчивост на износа/вноса – GSr“ (Galabova, Nestorov, 2018), който отразява настъпилите във времето промени в структурата. Математическият му запис се изразява чрез следната формула:

$$GSr = \frac{\sum_{i=1}^5 \frac{C}{m}}{5}, \quad (2)$$

където:

GSr е коефициентът на географска устойчивост на износ/внос;

C – броят нареждания на страната партньор на първите пет места в географската структура по отделните периоди;

M – броят изследвани периоди.

Стойностите на GSr се изменят от 0 до 1. Колкото по-малка е стойността му, толкова по-ниска е устойчивостта при страните партньори при износа/вноса, с други думи, географската структура е динамична. Обратното, колкото по-голяма е стойността на коефициента, толкова по-висока е географската концентрация – страните партньори се запазват по-дълготрайно за определен период. Гълъбова и Несторов предлагат следната скала за тълкуване на стойностите на коефициента (табл. 2):

Таблица 2. Тълкуване на стойностите на GSr коефициента

GSr стойност	Тълкуване
0-0,2	Силно динамична географска структура
0,2-0,4	Динамична географска структура
0,4-0,6	Балансирана географска структура
0,6-0,8	Устойчива географска структура
0,8-1	Силно устойчива географска структура

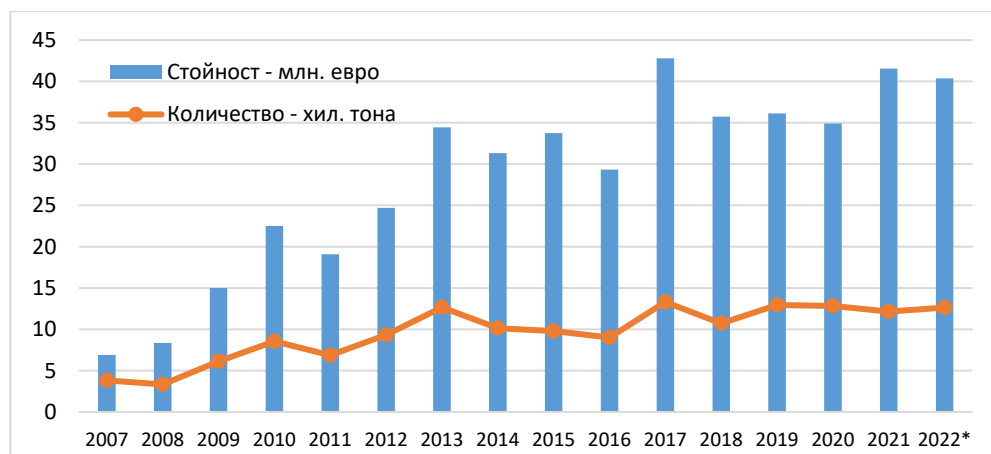
Източник: Galabova, Nestorov, 2018.

Външнотърговската теория и практика доказват, че по-голямата устойчивост за дълъг период е благоприятен сценарий за развитие, защото показва относителна стабилност и предвидимост. Ако страните партньори не се променят значително през годините, може да се твърди, че водената външнотърговска политика се отличава с конкретна географска насоченост. Обратното, при по-малка степен на устойчивост на връзките се наблюдават съществени изменения в структурата. Когато такива промени са направени в кратки периоди, това говори за липса на стабилност и на предвидимост на водената политика. По тези причини устойчивостта на външнотърговските отношения е една от важните характеристики на външната търговия, която трябва да се проследи.

Като „изразител на външния сектор на дадена икономика външнотърговският стокообмен е показателен за нейната отвореност, за участието ѝ в международното разделение на труда, международната ѝ търговска специализация и конкурентоспособност” (Маринов, 2017). Поради това в анализи на подобна тематика е от значение да се проследи състоянието и динамиката на износа и на вноса на страната. Важно място има именно географската структура, защото „развитието на външноикономическите отношения може да се оцени от мястото и структурата на основните търговски партньори” (Панушев, 2017).

Емпирични резултати

Износът от България на пчелен мед през периода 2007 – 2022 г. е изобразен графично на фиг. 1.

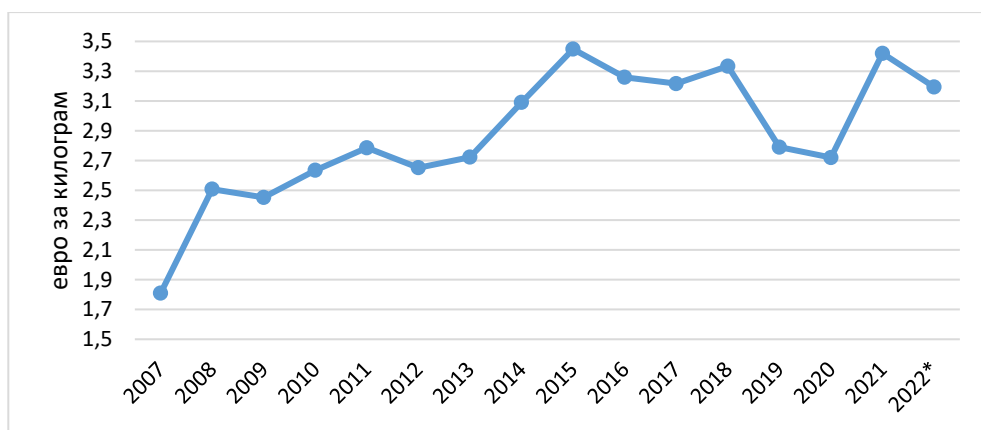
Източник: По данни на НСИ.

Фигура 1. Количество и стойност на износа на пчелен мед от България през 2007 – 2022 г. (млн. евро и хил. т)

Стойностите бележат ясно очертаваща се тенденция към нарастване. От близо 7 млн. евро през 2007 г. приходите от износ се покачват до около 40 млн. евро през 2022 г. Най-ниска е стойността в началото на периода (2007 г.) – 6,9 млн. евро, а рекорд бележи износьт през 2017 г. с почти 43 млн. евро. Интересен е ясно очертаният цикъл – на всеки четири години стойностите описват едно циклично колебание. Пазарното търсене следва динамиката на бизнес цикъла, което води до зависимост от по-благоприятната или неблагоприятната пазарна конюнктура.

При количествата също се отчита тенденция към развитие, макар и с по-ниска динамика спрямо тази на стойностите – от 3,8 хил. т през 2007 г. реализираните количества достигат до около 12,6 хил. т през 2022 г. Най-ниска е стойността през 2008 г. – 3,3 хил. т, а рекордът е през 2017 г. – 13,3 хил. т. Наблюдава се цикличност с период от четири години, аналогичен на цикъла при стойността. Последният четиригодишен период, отбелязващ един цикъл, се откроява с липсата на изразена тенденция, като реализираните количества флукутират между 12 и 13 хил. т.

При отчитане на експортираните количества може да се достигне и до средногодишната единична цена, представена на фиг. 2.

Източник: По данни на НСИ.

Фигура 2. Средногодишна цена в евро за кг пчелен мед в експорта на България през 2007 – 2022 г.

Представените на фиг. 2 данни дават основание да се обособят два отделни под-периода през анализирания 16-годишен период. Първият период се очертава в годините от 2007 до 2015, когато средногодишната експортна цена на пчелния мед се покачва почти през всяка година – от 1,8 евро за кг през 2007г. тя нараства почти двойно и през 2015 г. достига 3,4 евро за кг. Вторият период е от 2016 до 2022 г. и се характеризира с намаление на единичната цена и флукутации в границите от 2,7 до 3,4 евро за кг.

Върху динамиката на износа оказва влияние и географското разпределение на извършваните сделки. За целта в табл. 3 е представено разпределението на сделките с пчелен мед по водещи страни партньори през разглеждания период.

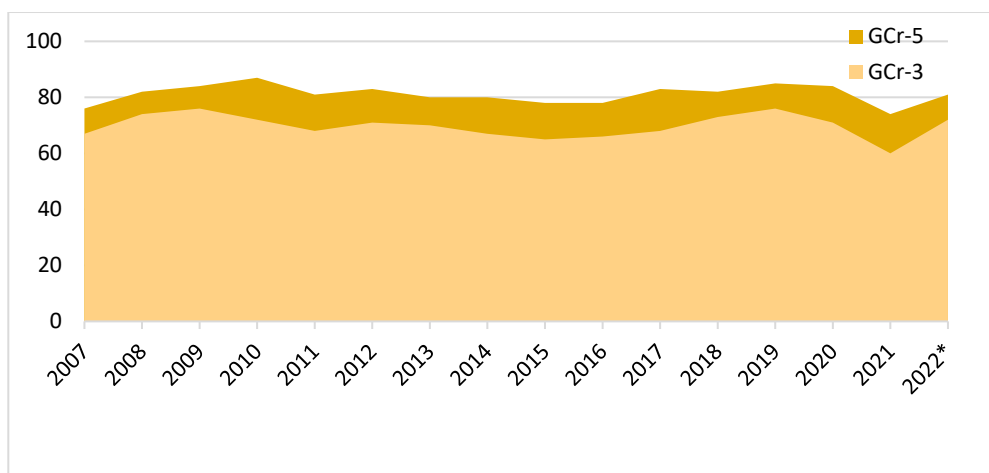
Таблица 3. Основни външнотърговски партньори при износа на пчелен мед от България през 2007 – 2022 г.

Година	Водещи страни – търговски партньори						
	Страна	Германия	Гърция	Италия	САЩ	Белгия	Общо, %
2007	Страна	Германия	Гърция	Италия	САЩ	Белгия	
	Дял, %	42	20	5	5	4	76
2008	Страна	Германия	Гърция	Италия	САЩ	Полша	
	Дял, %	39	26	9	5	3	82
2009	Страна	Германия	Гърция	Италия	Белгия	Австрия	
	Дял, %	48	19	9	4	4	84
2010	Страна	Германия	Полша	Италия	Гърция	Франция	
	Дял, %	52	12	8	8	7	87
2011	Страна	Германия	Полша	Гърция	Франция	Италия	
	Дял, %	47	13	8	7	6	81
2012	Страна	Германия	Полша	Гърция	Франция	Италия	
	Дял, %	51	11	9	8	4	83
2013	Страна	Германия	Полша	Гърция	Франция	Белгия	
	Дял, %	46	14	10	6	4	80
2014	Страна	Германия	Гърция	Полша	Франция	Италия	
	Дял, %	39	18	10	9	4	80
2015	Страна	Германия	Гърция	Полша	Франция	Белгия	
	Дял, %	41	15	9	8	5	78
2016	Страна	Германия	Гърция	Полша	Белгия	Франция	
	Дял, %	47	11	8	7	5	78
2017	Страна	Германия	Гърция	Полша	Белгия	Франция	
	Дял, %	40	16	12	9	6	83
2018	Страна	Германия	Гърция	Полша	Франция	Италия	
	Дял, %	43	17	13	6	3	82
2019	Страна	Гърция	Германия	Полша	Франция	Нидерландия	
	Дял, %	32	30	14	6	3	85
2020	Страна	Германия	Гърция	Франция	Полша	Италия	
	Дял, %	38	21	12	10	3	84
2021	Страна	Германия	Франция	Гърция	Полша	Дания	
	Дял, %	32	14	14	10	4	74
2022	Страна	Германия	Гърция	Франция	Полша	Дания	
	Дял, %	32	20	20	5	4	81

Източник: Собствени изчисления по данни на НСИ.

От гледна точка на страните партньори износьт на пчелен мед е сравнително хомогенен – най-често търговски партньори през разглеждания период са Германия, Гърция, Франция и Полша. Прави впечатление, че само търговията с Германия е между 30 и 50% годишно, а общо петте водещи държави формират около 80% от износните сделки с мед годишно. Дори при установените трайни „тенденции за глобализация и интеграция на икономическите отношения“ (Гълъбова, 2018) износьт на пчелен мед от България остава изключително устойчив по отношение на основните страни партньори – те почти не се променят през целия изследван период.

За измерване на географската концентрация е изчислен предложеният GCr коефициент, а стойностите му са представени на фиг. 3.

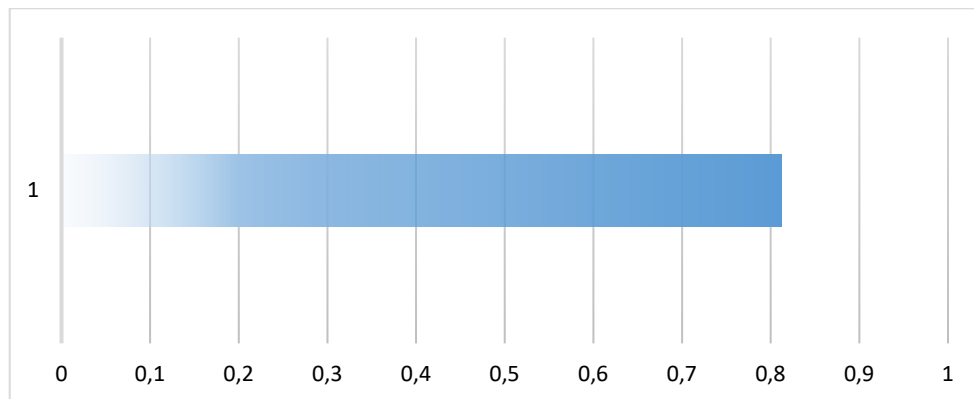
Източник: Собствени изчисления по данни на НСИ.

Фигура 3. Стойности на коефициента на географска концентрация при износа на пчелен мед през 2007 – 2022 г.

През различните години GCr-3, изчислен за водещите три страни, варира в граници от 0,60 до 0,76. Средно за периода той е 0,70, което свидетелства за висококонцентрирана географска структура. GCr-5, изчислен за водещите пет страни, варира в граници от 0,74 до 0,85, а средно за периода е 0,81. Това е още едно доказателство за силно концентрирана географска структура на износа на пчелен мед от България, което е показателно за зависимостта на страната ни от малко на брой външнотърговски партньори. Експортът ни е силно зависим от пазарната конюнктура на три държави – Германия, Гърция и Франция. Износьт към толкова малък брой страни говори за голяма степен на концентрация или за уязвимост и чувствителност към потенциали промени в структурата на външнотърговските партньори. Това може да доведе до редица сътресения, свър-

зани с риска от загуба на пазарни позиции и на приходи от външнотърговска дейност.

Устойчивостта на износа на пчелен мед е измерена чрез коефициента GSr, чиято стойност е представена на фиг. 4.

Източник: Собствени изчисления по данни на НСИ.

Фигура 4. Стойности на коефициента на географска устойчивост при износа на пчелен мед през 2007 – 2022 г.

За разглеждания период GSr възлиза на 0,76, което показва, че се е формирала устойчива географска структура. Това свидетелства, че основните външнотърговски партньори почти не се променят – дадени експортни дестинации остават сравнително постоянни, и говори за известна последователност на общата външнотърговска дейност и стратегия на България по отношение на износа на пчелен мед.

Към 2022 г. е регистрирана значителна концентрация на географската структура на износа, което изостря риска от сътресения и шокове, а също и от загуба на приходи от външнотърговска дейност. Наблюдава се относителна устойчивост и стабилност на външнотърговските връзки.

Заклучение

Представеният анализ показва, че през периода след 2007 г. износът на пчелен мед у нас в стойностен обем нараства. Това се дължи както на увеличаване на единичната цена, така и на повишаване на реализираните в чужбина обеми.

Получените стойности на коефициентите за географска устойчивост и за географска концентрация при износа на пчелен мед дават основание да се твърди, че през периода 2007 – 2022 г. географската структура на износа на пчелен мед

от България е силно концентрирана. Това говори за сериозна зависимост от малко на брой страни партньори, което повишава рисковете и ограничава перспективите пред експорта. Същевременно средно за периода се наблюдават устойчиви географски структури, което свидетелства за липсата на сериозна динамика по отношение на външнотърговските партньорства на България.

Въпреки че секторът на пчеларството в ЕС е малък, той е важен за селското стопанство, за продоволствената сигурност и биоразнообразието, тъй като пчелите опрашват култивирани култури и диви растения. Епидемии от болести по животните, интензивно селско стопанство, излагане на химикали, както и загуба на местообитания и неблагоприятни климатични условия могат да застрашат продуктивния капацитет на пчелните кошери.

Съвременното развитие на световното стопанство налага все по-остро необходимостта от използването на повече, по-разнообразни и по-висококачествени естествени продукти. Глобализацията, интернационализацията и икономическата интеграция не позволяват да се стои встрани от протичащите в днешно време динамични и сложни процеси. Ето защо в контекста на ускоряването на външнотърговския обмен и значителната отвореност на националната икономика спрямо глоболизиращото се световно стопанство е необходимо външнотърговските връзки да се поддържат и да се разширяват. Активното участие в международната търговия е една от реалните възможности за бързо развитие на стратегически сектори, особено за експортноориентираните. Във връзка с това към фирмите износители би могла да се отправи препоръка да търсят по-широка диверсификация на международните си партньори с цел да минимизират конюнктурните рискове.

Приложение 1

Списък на позиции от Комбинираната номенклатура

Шифър	Наименование
I	РАЗДЕЛ I – ЖИВИ ЖИВОТНИ И ПРОДУКТИ ОТ ЖИВОТИНСКИ ПРОИЗХОД
04	ГЛАВА 4 – МЛЯКО И МЛЕЧНИ ПРОДУКТИ; ПТИЧИ ЯЙЦА; ЕСТЕСТВЕН МЕД; ПРОДУКТИ ОТ ЖИВОТИНСКИ ПРОИЗХОД, ГОДНИ ЗА КОНСУМАЦИЯ, НЕУПОМЕНАТИ, НИТО ВКЛЮЧЕНИ ДРУГАДЕ
0409	Естествен мед

Източник: НСИ.

Принос на авторите

Недялко Несторов и Петя Брънзова са оценили географската концентрация и географската устойчивост на износа на пчелен мед от България за периода 2007 – 2022 г.

Конфликт на интереси

Авторите декларират липса на конфликт на интереси.

Използвана литература

- Dimitrova, A. (2022). Tehnologichnite inovatsii v zemedeliето kato nachin za povishavane na prodovolstvenata sigurnost. *Ikonomicheska misal*, 67 (6), 692-704 [Димитрова А. (2022). Технологичните иновации в земеделието като начин за повишаване на продоволствената сигурност]. *Икономическа мисъл*, 67 (6), 692-704] (in Bulgarian).
- Galabova, B. (2018). Sravnitelен analiz na biznes sredata v Bulgaria v usloviyata na chlenstvo v Evropeyskia sayuz. V: *Godishnik „Икономика и бизнес“ на Департамент „Икономика“, НБУ*, 155-165. [Гълъбова, Б. (2018). Сравнителен анализ на бизнес средата в България в условията на членство в Европейския съюз. В: *Годишник „Икономика и бизнес“ на Департамент „Икономика“, НБУ*, 155-165] (in Bulgarian).
- Galabova, B., Nestorov, N. (2018). State and trends of Bulgarian foreign trade with ores and concentrates. *Economic Studies*, 1/2018, 109-140.
- Grozdanova, S. (2019). Prodovolstvenata osigurenost na stranata – uslovie za ustoychivoto y razvitie. *Ikonomicheska misal*, 6, 85-93. [Грозданова, С. (2019). Продоволствената осигуреност на страната – условие за устойчивото ѝ развитие. *Икономическа мисъл*, 6, 85-93] (in Bulgarian).
- Harizanova-Bartos, H., Stoyanova Z. (2019). Impact of agriculture on soil pollution in Bulgaria. *Ekonomika rolъoprivrede*, 375-387.
- Hirschman, A. O. (1964). The Paternity of an Index. *The American Economic Review*. American Economic Association, 54 (5), 761-762.

- Keremidchiev, S., Shopov, G., Velkova, D., Kirilova, Ya. (2017). Informatsionno osigurivane na kartiraneto na ekosistemnite uslugi, svarzani s otnemaneto na voda i polzvaneto i za razlichni tseli. V: *Parvi malki stapki kam golemiya skok za sahranenie na chovechestvoto*. Club „Ikonomika 2000“, 213-224. [Керемидчиев, С., Шопов, Г., Велкова, Д., Кирилова, Я. (2017). Информационно осигуряване на картирането на екосистемните услуги, свързани с отнемането на вода и ползването ѝ за различни цели. В: *Екосистемните услуги в България. Първи малки стъпки към големия скок за съхраняване на човечеството*. Клуб „Икономика 2000“, 213-224](in Bulgarian).
- Marinov, E. (2017). Vanshotargovskite otnoshenia na Bulgaria. V: *Balgarskata ikonomika deset godini v Evropeyskiya sayuz*. Sofiya, 196-212. [Маринов, Е. (2017). Външнотърговските отношения на България. В: *Българската икономика десет години в Европейския съюз*. София, 196-212] (in Bulgarian).
- Panushev, E. (2017). Vanshoikonomichestkata orientatsia na Bulgaria. V: *Balgarskata ikonomika deset godini v Evropeyskiya sayuz*. Sofiya, 213-220 [Панушев, Е. (2017). Външоикономическата ориентация на България. В: *Българската икономика десет години в Европейския съюз*. София, 213-220] (in Bulgarian).
- Ruscheva, D. (2019). Prodovolstvenite resursi na Balgariya v usloviyata na chlenstvo v ES. *Ikonomicheska misal*, 81-89. [Русчева, Д. (2019). Продоволствените ресурси на България в условията на членство в ЕС. *Икономическа мисъл*, 2, 81-89.] (in Bulgarian).
- Tasev, A. (2011). Statisticheski vremevi redove na vanshotargovskiya stokoobmen na Balgaria, 1986 – 2006 g. Tom 1. AI „Prof. Marin Drinov“. [Тасев, А. (2011). Статистически времеви редове на външнотърговския стокообмен на България, 1986 – 2006 г. Т. 1. AI „Проф. Марин Дринов“] (in Bulgarian).
- Voycheska, K. (2013). Finansovata ustoychivost pri kriza – vazmozhnost za promiyana. V: *Znaniето – traditsii i perspektivi*. Т. 3, BSU, 174-181. [Войческа, К. (2013). Финансовата устойчивост при криза – възможност за промяна. В: *Знанието – традиции и перспективи*. Т. 3. БСУ, 174-181.] (in Bulgarian).
- European Comission (2022). *Honey Market Presentation Expert Group for Agricultural Markets*. Available at https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-10/market-presentation-honey_autumn2022_en.pdf.

Петя Брънзова е доктор по икономика, доцент в Института за икономически изследвания при Българска академия на науките, секция „Регионална и секторна икономика“. ORCID 0000-0002-9876-8100, petia.branzova@gmail.com (автор за връзка).

Недялко Несторов е доктор по икономика, доцент в Института за икономически изследвания при Българска академия на науките, секция „Икономика на фирмата“. ORCID 0000-0002-1028-0531, n_nestorov@abv.bg

Petia Branzova, PhD, is Associate Professor at the Economic Research Institute at the Bulgarian Academy of Sciences, Department „Regional and Sector Economics“. ORCID 0000-0002-9876-8100, petia.branzova@gmail.com (corresponding author).

Nedialko Nestorov, PhD, is Associate Professor at the Economic Research Institute at the Bulgarian Academy of Sciences, Department „Economics of the Firm“. ORCID 0000-0002-1028-0531, n_nestorov@abv.bg.

GEOGRAPHIC CONCENTRATION AND GEOGRAPHIC SUSTAINABILITY OF HONEY EXPORTS FROM BULGARIA

Abstract: The article presents the results of a study on the status and dynamics of Bulgaria's honey exports. The period from 2007 to 2022 is covered. The geographic concentration and sustainability of exports have been determined through specific indicators. On this methodological basis, summaries of the current foreign trade situation have been made. The obtained values of the studied coefficients in the export of natural honey give reason to claim that, during the studied period, a highly concentrated geographical structure was registered in one with significant sustainability. The small number of main trade partner countries shows the vulnerability and sensitivity of export processes and the rapid transfer of potential changes in the economic situation of foreign trade partners to the country.

Keywords: sustainability; export; production; honey

JEL codes: F14; F50; Q10; Q17

Как да се цитира тази статия:

How to cite this article:

Branzova, P., Nestorov, N. (2023). Geografska kontsentratsiya i geografska ustoychivost na iznosa na pchelen med ot Balgariya. (Geographic concentration and geographic sustainability of honey exports from Bulgaria). *Economic Thought Journal*, 68(1), 59-72 (in Bulgarian). <https://doi.org/10.56497/etj2368103>